

Ο ΑΡΜΑΤΩΜΕΝΟΣ

Ο ΤΑΚΗ - ΠΛΟΥΜΑΣ

Στά παιδικά μου χρόνια, ό πιο μεγάλος
δξάδερφός μου μ' έπαιρνε μαζί
στά πανηγύρια, που ήτανε παρ' άλλος
πρώτος στην όμορφιά και στην όρμή.

Τί ώραίος! τόν θυμούμαι, άστροβολούσε
καθάλα στο φαρί του, θυσσινιά
φέρμελη χρυσοκέντητη έφορούσε,
γιουρντάνια από δενέτικα φλουριά.

Του Καπετάν-πασά φόραε την πάλα
και τό χαρμπί του Μπότσαρη, και δυό
στής σέλας του δεξόζερβα τή σπάλα
πιστόλια από τ' Άλχη τό θησαυρό.

Φουστανελίτσα φόραε ζυγιασμένη
και κάλτσες και τσαρούχια φουντωτά,
παραγγελιά άπ' τά Γιάννενα φερμένη,
γαντζούδια πρεδεζάνικα άσημιά.

*Εται σιαγμένος κι έχοντας στον ώμο
τό κarioφιλι, χαίτη και λουριά
στο χέρι του, έλαμπάδιζε τό δρόμο,
χιμώντας άπ' την πύλη την πλατιά.

Κι εγώ, λίγο ξωπίσω του, δλο θόμπος,
στο γρήγορο άλογάκι μου κι εγώ,
δυνόμουν νάν τον φτάνω, κι ήμουν σάμπως
νά 'χα φτερά, κορμάκι άερινό.

Κι ως τρέχαμε, θυμάμαι, τά κλεισμένα
στο τουνεζι φεσάκι του σγουρά,
σκόρπια τριγύρα, έγγαγε, σαν ένα
γενεάκι άπ' άναμμένη άθημωνιά.

Κι ως πύρωνεν άκόμα στη φευγάλα
τρικυμισμένος κι δλος μες στο φώς,
χρυσόχυτος μου έφάνταζε καθαλά,
σαν τόν Άι-Γιώργη, λίγο πιο μικρός...

*Ω τό λεβέντη του Μωσολογγιού μας!
τόν ήλιο τής αυγούλας μου ζωής!
Και νά μετρώ και νά 'ναι ό Τάκη-Πλούμας
τριάτα τρία χρόνια μες στη γή...

Μιλτιάδης Μαλακάσης

Ο ΜΗΡΟΣ

1

*Εν δ' αυτός έδύσατο νώροπα χαλκόν.
κνημίδας μόν πρώτα περί κνήμησιν έθηκεν
καλάς, άργυρέοισιν έπισφυρίοις άραρυίας.
δεύτερον αυ θώρηκα περί στήθεσιν έδυνεν,
τόν ποτέ ο! Κινύρης δώκε, ξεινήιον είναι.

μου, νά την πάρεις γυναίκα! Τς έκαν' ό βασιλιάς πά-
πιες, και τς έφερε μπροστά στο νιό, και του είπε: ποιά
άπ' αυτές είν' ή θυγατέρα μου; Τότες ή βασ'λοπούλα
έτσιμνησε τό φτερό της, κ' επ' ό νιός: γι' αυτή, που
τάιμνησε τό φτερό έτούτ' είν' ή βασ'λοπούλα! Και τότες
τήν πήρε γυναίκα, και στεφανώθηκαν κι απέρασαν ζωή
χαριτωμένη.

πεύθετο γάρ Κύπρονδε μέγα κλέος, ούνεκ' Άχαιοι
ές Τροίην νήεσσιν άναπλεύσασθαι έμελλον.
τούνεκα οι τόν δώκε, χαρίζόμενος βασιλήι.
του δ' ήτοι δέκα οίμοι έσαν μέλανος κυάνιοι,
δώδεκα δέ χρυσοί, και είκοσι κασσιτέριοι.
κυάνεοι δέ δράκοντες όρωρέχατο προτί δειρήν
τρείς έκάτερθ' ήρισιν εοικότες, άς τε Κρονίων
έν νέφει στήριξε, τέρας μερόπων ανθρωπών.
άμφι δ' άρ' ώμοισιν βάλετο ξίφος: έν δέ οι ήλοι
χρυσέοι πάμφαινον: άτάρ περί κουλεόν ήεν
άργύρεον, χρυσέοισιν άορτήρεσσιν άρηρός.
άν δ' έλετ' άμφιβρότην, πολυδαίδαλον άσπίδα θοῦριν,
καλήν, ήν πέρι μόν κύκλοι δέκα χάλκεοι ήσαν
έν δέ οι όμφαλοι ήσαν είκοσι κασσιτέριοι
λευκοί, έν δέ μέσοισιν ήεν μέλανος κυάνιοι.
τή δ' επί μόν Γοργύ βλοσυρώπις έστεφάνωτο,
δεινόν δερκομένη: περί δέ Δείμος τε Φόβος τε.
τής δ' ές άργύρεος τελαμών ήν: αυτάρ επ' αυτῷ
κυάνεος έλέλικοτο δράκων, κεφαλαί δέ οι ήσαν
τρείς άμφιστρεφές, ένός αυθένος έκπεφυίαι.
κρατί δ' επ' άμφίφαλον κυνέν ήτο: τετραφάληρον,
ήππουριν: δεινόν δέ λόφος καθύπερθεν ένευεν.
είλετο δ' άλκιμα δοῦρε δύω, κεκορυθμένα χαλκῷ,
όξέα: τήλε δέ χαλκός επ' αυτόφιν ούρανόν εῖσω
λάμπ' επί δ' έγδούπησαν Άθηναίη τε και Ήρη,
τιμῶσαι βασιλήα πολυχρῦσιο Μυκήνης.

(Λ 16—46)

2

*Ενθ' αυ Τυδείδη Διομήδεϊ Παλλάς Άθήνη
δώκε μένος και θάρσος, ήν' έκδηλος μετά πασιν
Άργείοισι γένοιτο, ίδε κλέος έσθλόν άροιτο.
εαίε οι έκ κόρυθός τε και άσπίδος άκάματον πῦρ,
άστερ' όπωρινῷ εναλγίκιον, ός τε μάλιστα
λαμπρόν παμφαίνησι, λελουμένος Όκεανοίο.
τοῖον οι πῦρ δαίεν από κρατός τε και ώμων:

(Ε 1—7)

3

*Αμφι δέ οι κεφαλή νέφος έστεφε δία θεάων
χρῦσεον, εκ δ' αυτου δαίε φλόγα παμφανώσων.
ως δ' ότε καπνός ίων ές άστεος αἰθέρ' ίκηται,
τηλόθεν εκ νήσου, την δήιοι άμφιμάχονται,
οίτε πανημέριοι στυγερῷ κρίνονται Άρηϊ
άστεος εκ σφετέρου: άμα δ' ήελίω καταδύντι
πυρσοί τε φλεγέθουσιν επήγριμοι, ύψος δ' αυγή
γίγνεται άίσσουσα, περικτιόνεσσιν ιδέσθαι,
αἱ κέν πως συν νησίν άρεω άλκτῆρες ίκωνται.
ως άπ' Άχιλλῆος κεφαλῆς σέλας αἰθέρ' ίκανεν.

(Σ 205—214)

4

άλλ' έμενον, νεφέλησιν εοικότες, άς τε Κρονίων
νηνεμής έστησεν επ' άκροπόλοισιν όρεσσιν
άτρεμας.

(Ε 522—4)

5

*Ηῦτε πῦρ αἰδηλον επιφλέγει άσπετον ὕλην
οὔρεος έν κορυφῇ, έκαθεν δέ τε φαίνεται αυγή.
ως τών έρχομένων από χαλκού θεσπεσίοιο
αἰγλη παμφανώσα δι' αἰθέρος ούρανόν ίκεν.

(Β 455—8)

6

*Αμφι δέ χαλκός έλάμπετο είκελος αυγή

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

1

Τρεῖς περδικούλες κάθονταν εἰς τὴν Μηλιάν ἐπάνω,
εἶχαν τὰ νύχια κόκκινα καὶ τὰ φτερά γραμμένα·
μοιρολογοῦσαν κι ἔλεγαν, μοιρολογοῦν καὶ λέγουν:
—Θεέ μου τί νὰ γίνηκεν ὁ ξαρκὸς ὁ Λάζος,
πού 'ταν στὸν κόσμον ξακουστός, στὸν κόσμον ξακουσμένος;
Λάξε μου, τί δὲν φαίνεσαι τοῦτο τὸ καλοκαίρι,
νὰ περπατεῖς ἀρματολὸς, στὸ μαῦρον καβαλάρης,
νὰ λάμπουν τὰ τσαπράζια σου, τὰ φλωροκαπνισμένα,
δώδεκ' ἀράδες τὰ κομπιά στὰ ρούχινά γελέκια,
νὰ 'χεις καὶ τὸν σπαθῆκά σου χούφτα μαλαματένια,
νὰ κρούει ὁ ἥλιος τὴν αὐγὴν, νὰ κρούει τὸ μεσημέρι.

2

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ δουνά κι ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια,
ἔτσι λάμπει κι ἡ κλεφτουριά, οἱ Κολοκοτρωναῖοι,
πῶχουν τ' ἀσῆμα τὰ πολλὰ, τέσ ἀσημένιες πάλλες
καὶ στὰ σελάχια τὰ χρυσὰ μπιστόλες καπνισμένες.
Καβάλα πᾶν στὴν ἐκκλησιά, καβάλα προσκυνᾶνε,
καβάλα παίρνουν λειτουργιὰ ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.

3

"Ἐνα κομμάτι σύγνεφο κι ἓνα κομμάτι ἀντάρα
ξεθαίνει ἀπὸ τὰ Τρίκαλα, ἀπ' τοῦ Νοταρᾶ τὰ σπίτια.
"Ἄλλος τὸ λέει σύγνεφο κι ἄλλος τὸ λέει ἀντάρα.
Κεῖνο δὲν εἶναι σύγνεφο, κεῖνο δὲν εἶναι ἀντάρα,
μόν' εἶναι τ' Ἀρχοντόπουλο πού πάει νὰ πολεμήσει.

4

Φέρτε μου τὸ τοπούζιν μου, τσεῖνον τὸ χιλιολίτριν,
φέρτε μου τὸ σπαθάκι μου, τσεῖνο τὸ γρουσαφένον,
πόν' ὁ Γριστὸς τσαὶ δὴς Λάζαρος πάνω ζωγραφισμένος.

5

...νὰ μεγαλώσεις, νὰ γενεῖς μεγάλο παλικάρι, 5
νὰ κτενιστεῖς, νὰ διαρμιστεῖς, νὰ στολιστεῖς, ν' ἀλλάξεις,
ν' ἀρματοθεῖς μὲ τὸ σπαθί, μὲ τ' ἀργυρὸ κοντάρι,
νὰ καλλικέψεις τ' ἄλογο, πὸς περπατεῖ καὶ δρέμει,
μὲ τὰ σελλοχαλίναρα, τὰ χρυσοκεντημένα,
μὲ τ' ἀσημένια πέταλα καὶ μὲ τὰ φταρμιστήρια,
πού στέκει καὶ χιλιμιντρά, στὸ πέργερο δεμένο.
Νὰ πάγεις εἰς τὸν πόλεμον, νὰ λιοντοπολεμήσεις,
μ' οὐλοὺς σου τοὺς ἀκράνηδες, μ' οὐλοὺς τοὺς στρατο-
(λάτες,

κι εἰς ὅποιον πόλεμον βρεθεῖς, νὰ θγεῖς κεφαλαιωμένος,
νὰ πάρεις χάρες καὶ χαρές, χώρες, χωριά καὶ κάστρα,
νὰ βρεῖς καὶ κόρην ὁμορφῇ, τοῦ ρήγα θυγατέρα,
νὰ 'ν' ἀπὸ ἀκριβὴ γενιά κι ἀπὸ μεγάλο σπῆτι,
νὰ 'χει πύργους μὲ μάλαμα καὶ πύργους μὲ λογάρι
καὶ δάγεις μὲ τὰ ρεπαντιά νὰ σὲ παρακρατοῦσι,
νὰ φτεροριπιδίζουν τὴ νύχτα σὺν κοιμάται.

6

...νὰ σοῦ χάρισω χάρισμα
τὴν *Ἀρτα μὲ τὰ Γιάννενα,
τὴν *Ἀρτα μὲ τὰ Γιάννενα,
τὴ Χιὸ μὲ τὰ καράδια,
καὶ τὴν Κωνσταντινούπολη
μὲ τὰ μαργαριτάρια.

Ἐφάνη ὁλόχαρη ἡ αὐγὴ καὶ τὴ δροσοῦλα ρίχνει,
σημάδια τῆς ξεφάντωσης κείνη τὴν ὥρα δείχνει.
Χορτάρια ὀγῆκσι στὴ γῆς, τὰ δέντρουλάκια ἀθῖσα,
κι ἀπὸ τῆς ἀγκάλης τ' οὐρανοῦ γλυκὺς δορρὰς ἐφύσα,
τὰ περιγιάλια λάμπασι, κι ἡ θάλασσα κοιμάτο,
γλυκὺς σκοπὸς εἰς τὰ δέντρα κι εἰς τὰ νερά γροικᾷτο·
ὁλόχαρη καὶ λαμπιρὴ ἡμέρα ξημερώνει,
ἐγέλαν τὴ Ἀνατολή, κι ἡ Δύση καμαρώνει.
Ὁ ἥλιος τίς ἀκτίνες του παρὰ ποτὲ στολίζει
μὲ λάψη, «ὅλα τὰ δουνά καὶ κάμπους ὁμορφίζει.
Χαμοπετώντας τὰ πουλιά ἐγλυκοδιληθούσα,
στὰ κλωνάρια τῶ δέντρῳ ἐσμίγαν κι ἐφιλοῦσα,
δυὸ δυὸ ἐξευγαρώνασι, ζεστός καιρὸς ἐκίνα,
ἐσμιξες, γάμους καὶ χαρές ἐδείχνασιν κι ἐκείνα·
ἐσκόρπισεν ἡ συννεφιά, οἱ ἀντάρες ἐχαθῆκα,
πολλὰ σημάδια τοῦ χαρᾶς στὸν οὐρανὸ φανῆκα·
παρὰ ποτὲ ντῶς λαμπιρὰ τρίγυρῳ στολισμένα
στὸν οὐρανὸ 'ν' τὰ νέφαλα σὺν παραχρυσωμένα.
Τὰ πάθη μπλιὸ δὲν κίληδεῖ τὸ πρικαμένον ἀηδόνι,
ὁμὴ πετὰ πιασίχαρο, μ' ἄλλα πουλιά σιμώνει.
Γελοῦν τοῦ χώρας τὰ στενά, κι οἱ στράτες καμαρώνου,
ὅλα γροικοῦν κορφές χαρές, κι ὅλα τοῖ φανερώνουν.

(ΒΙΤΖΕΝΤΖΟΣ ΚΟΡΝΑΡΟΣ, ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ)

2

Κι' ἂν εἶναι κι ἀποκότρησα χάρισμα νὰ σοῦ δώσω
ἄξιο, καθὼς ἐτύχαινε, καλὰ δὲν εἶναι τόσο,
τοῦ Τύχης δῶς τὸ φταῖσιμον, κι ὅχι τοῦ θελήματου,
γιατὶ ψηλὸς τοῖ πεθυμιῆς πᾶσα καιρὸν ἐκράτου,
μὰ κείνη χάμαι τῆς ἔρριξε, καὶ τὰ φτερά, πού 'σῶνα
σ' ὁρος νὰ μ' ἀνεβάσουσι ψηλὸ πού τ' Ἐλικῶνα,
μοῦ κόψα δυνταν ἀρχίσσαι καὶ χαμηλοπετοῦσα,
κι ἡ — δρεξὴ μ' ἀπόμεινε μόνο σὺν πρῶτας πιλούσια
κι ἀντὶς τὰ θάρρειε κι ἐλπίζε, κι ἐδείχνε κι ἔτασσε μου,
κι εἰς τῆς Ὁρανοῦς συχνότατα τὸ νοῦν ἀνέβαζε μου,
μοῦ κτίζει πύργους στὸ γιαιλό, περδῶλια στὸν ἄερα,
κι ὅ,τι τὴ νύκτα μεριμνῶ, χάνουνται τὴν ἡμέρα.

(ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΟΡΤΑΤΖΗΣ, ΕΡΩΦΙΑΝ, ΑΦΙΕΡΩΣΗ)

3

Μὲ πλήσια προθυμιά κι οἱ δυὸ κινοῦμε,
τὸ σπήλιον ἐσπουδάσαμε νὰ βροῦμε·
τὰ χέρια ἐνοὺς τ' ἄλλου μᾶς ἐκρατοῦμαν,
πασίχαροι τὴ στράτα ἐπορπατοῦμαν.
Τὴ στράτα ἐπορπατοῦμαν· σ' περβολάκι
δρίσκω θαγιά καὶ κόφτω ἓνα κλαδάκι·
κάνω γοργὸ πιτήδειο δακτυλίδι,
δίδω το αὐτῆς κι ἐμένα αὐτὴν δίδει.
Μὲ τὰ παιγνίδια ἐπαιναίμε τὴ στράτα,
τὰ δέντρη ἦτον λούλουδα γεμάτα·
ἐπέφτασιν οἱ ἀνθοί, ἐπεριχοῦσα,
τὰ κάλλη τῆς ἀφέντρας μου ἐπλουμοῦσα.
Ἐλαμπεν οὐρανὸς τ' ἄστρον γεμάτος
κι ὁ ἄνεμος ἐφύσα ὁ δροσάτος,
δντε στὸ σπήλιον σώσαμεν αἰφνίδια
μὲ γέλια, μὲ χαρές, μὲ τὰ παιγνίδια.

(ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΑ)